Nr. 19. II-JI METAI

1928 m. gruodžio 9 d.

VYTIS

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS antrašas: Vilnius, Totorių gatvė Nr. 6.

Atskiro numerio kaina 15 sk. arba 20 liet. centų. Prenumeratos kaina: 3 mėn.—80 sk. arba 1 litas.

Tauta ir plečkaitijada.

Kurį laiką tylėjome ir laukėme, kada baigsis avantiuristinė plečkaitijada. Mes skaitėme sau pažeminimu atsakinėti į tai, ką išgalvodavo „gabūs" „Pirmyn" publicistai. Mes laikėme savo draugo ranką, metančią akmenį, nes manėme, kad „šuo nors loja — nustoja, kai ateina laikas". Deja, bet tas šuo ne tik loja, bet ir skaudžiai kanda. Tai mes manome, kad tokiam šuniui reikia uždeti antsnukis, arba, jei jis yra pasiutęs, užduoti vaistų, kuriais galima būtų atsikratyti pavojingą keturkojį.

Kadangi plačkaitijada buvo nepaprastas reiškinys, tai pateisint tokią avantiūrą ieškojome priežasčių net lietuvio būdo savybėse.

Pastebime, kad liatuvis kerštingas, todel gal tokia karšta buvo 1926 m. rinkimų kampanija. Mes manėme, kad Tauragės riaušės ir politinė emigracija tėra raugalas tos neleistinos politikos kovos, varžytinių del valstybinio ragaišio, to asmeninio pamazgų pylimosi. Apiplėšimą Tauragės banko laikėme politinio banditizmo atributu, tačiau nepridavėm tam ypatingos reikšmės. Bet po kiek laiko pradėjo aiškėti tikrasis plečkaitininkų veidas. Nuo pagarsėjusio Rygos kongreso iki Lydos ir Gardino, vėliau išleidimo „Pirmyn", darėsi reta savo tėvynės išdavimo avantiūra. Išdavikas Plečkaitis juodomis raidėmis įrašo savo vardą lietuvių tautos istorijon, kaip anas graikų idijotas, norėdamas pagarsėti, sudeginęs Dianos šventyklą.

Nei vienam Europos krašte nėra panašios opozicijos. Kovos priemonės išeina iš visokių padorumo normų ir virsta tamsiausiu chamizmu. Šale jo išsikišusi bloga valia ir ir rodo, kam plečkaitijada tarnauja.

Mes nurodytumėm latvių, lenkų ir vokiečių socijaldemokratus jiems pavyzdžiu, iš kurių jie būdami emigracijoj galėtų tiek daug pasimokyti valstybingumo ir net patriotiškumo, bet plečkaitijada taip toli nuo socijaldemokratų idealų, kaip dangus nuo žemės, nes visai ne socijaldemokratų dalykas remti imperijalizmą.

Gal tuščios galvos to ir nesupranta, gal tai nesuprantama ir patiems plečkaitininkams, bet kiekvienam išmintin am geros valios žmogui visai aišku. Tik neaišku, kodel iki šiol Lietuvos socijaldemokratija nepasisakė aiškiai apie plečkaitijadą ir neužkirto kelio veikti savo narių tarpe, o jei Lietuvos socijaldemokratija leidžia jiems vozoti savo vardą, kodel jų neatšaukia iš Lenkijos? Juk, rodos, Kairys, Bielinis ir k. kitą kartą kovojo del Lietuvos nepriklausomybės. Ar gi ir jiems taip nebegera Lietuvoje, kad norėtų taip sunkiai iškovotą nepriklausomybę palaidoti?

Prieš mane guli paskutinis „Pirmyn" numeris (22 29). Sena gaida: plėšikai, vagys, nepataisomi girtuokliai, spekuliantai, politiniai avantiuristai, kriminalisrai, tai plečkaitininkų leksikonas, tai jų himnas Lietuvos

liaudies prisikėlimui. Tačiau jei plečkaitininkai turėtų bent kiek blaivesnę sąžinę, giedresnį protą save patyrinėti, jie ištikro ten pamatytų ir vagių, ir patentuotų galvažudžių, girtuoklių ir judošių, spekuliantų ir politinių avantiūristų bei kitokių kriminalistų. Juk tik tokie žmonės tegali redaguoti ir tokius „Pirmyn". Mes atmename Tauragės putčą, kur Lietuvos revoliucijonieriai parodė, kas jiems labiau rūpi: liaudies gerovė, jos šviesesnė ateitis ar... bankai. Neprimintumėm šį nemalonų jiems epizodą, nes jeigu „šventųjų" nagai į save riesti, tai bekalbėti apie laisvų pažiūrų plečkaitininkus ar kitus revoliucijonierius, bet tegu netepa kitus tuo, kuo patys kvepia. Pasakoja, kad Plečkaitis labiausia nepatenkintas Sultonu ne už tai, kad tas apiplėšęs banką, bet už tai, kad vienas grobį paglemžęs.

„Pirmyn" šneka liaudies vardu. Vedamasis ruošia kartuves ir išvardija joms kandidatus, taip pat išvardyta keli fašistų šnipai, irgi kandidatai kartuvėms. Tačiau kokia likimo ironija: kas Lietuvą nevaldytų — tautininkas, krikščionis demokratas, ūkininkas, federalistas ar liaudininkas — plečkaitininkui jei ne kartuvės, tai grotos visada patikrintos. Šitie liguisti žmonės gyvena kažkokia viltimi ir, kaip nedėkingoji kiaulė, gilėmis nusipenėjusi, knisa savo tėvynės šaknis. Įdomu tatai, kokiai visuomenės daliai plečkaitijada tarnauja ir kur toji liaudis, kurios vardu taip dažnai šneka plečkaitininkai?

Iš „Pirmyn" matyti, kuo atsiduoda spaudos laisvė, del kurios šiandien plečkaitijada kovoja. Ar galima tokiai padėčiai esant paleisti vadžias? — Gražiai atrodo laisvė, lygybė ir brolybė iliuzijose, bet nelaimingoji tikrenybė verčia rimtai pagalvoti apie darbą ir drausmę.

Nelaimingi! — apgaudinėdami aiškinasi kad pinigus gauną iš P.P.S. ir Raudonojo Kryžiaus, kurio pirmininkas aršus endekas. Iš kokios gi malonės jis duoda pinigų? Ar gi jis jokių sąlygų nepastatė? Iš Amerikos tie pinigai plaukia Raudnąjin Kryžiun, kad šelpti plečkaitininkus?.. Taip?.. — Gal mes to nemokam susivokti?!.

Įdomų anekdotą pasakoja, kad p. Pirmininkas vienam pas jį atsilankiusiam plečkaitininkui įeinant į naują butą pastatęs sąlygą pasikabinti prie lovų Aušros Vartų Švenč. Panelės paveikslą. Tik tam energingai užprotestavus ir pažymėjus, kad paveikslai galį būti pajuokai pakabinti, p. Pirmininkas nusileidęs.

Bet kam čia visa pasakoti iš karto, palikim kai ką kitam sykiui, kai plečkaitininkai paims mestą pirštinę ir stos dvikovon.

Pikta, liūdna ir gaila. Plečkaitijada baisus simptomas, nes dar nepražydusios taušaknys jau pradeda pūti. Tad skubiai darykime operaciją. Kandantiems šunims uždėkime antsnukius!

GERA PROGA.

Lapkričio pabaigoje N. Lietuvos Valstybės Tarybos pirmininkas Kaune p. Šilingas davė spaudos atstovams pasikalbėjimą, kuriame nurodė kokių darbų pirmon galvon imsis ta nauja įstaiga.

Kaip žinoma, Valstybės Taryba yra įsteigta tam, kad nėsant Lietuvoje seimo, reguliuotų vyriausybės leidžiamus įstatymus. Bet tai nėra koks nors parlamentas, kuris pats leistų įstatymus, o tik vyriausybės patarėjas, normuojanits teisinius santykius Lietuvoje. Pati Valstybės Taryba įstatymų leisti negali, tik gali reikalui esant patiekti vyriausybei įstatymų projektų, kuriuos vėliau vyriausybė aprobuoja ir paskelbia. Tokia įstaiga, kaip Valstybės Taryba, kaip lygiai atsižvelgiant į tai, kad joje dirba žymiausios teisinės jėgos, taip lygiai ir į jos užsibrieztą tikslą yra labai pageidaujama ir, ypatingai šiais laikais, Lietuvoje reikalinga.

Pasikalbėjime su spaudos atstovais Valstybės Tarybos pirmininkas p. Šilingas supažindino su tos naujos įstaigos uždaviniais ir pasisakė del artimiausių Tarybos numatomų darbų.

P. Šilingas pareiškė, kad Valstybės Tarybai yra pavesta statyti Lietuvos Valstybės teisės rūmą, t. y. sutvarkyti aiškiai apibrėžtas teisės sritis atskirais savarankiškais kodeksais (statutais). Vėliau atskirais kodeksais sutvarkyti Lietuvos įstatymai galima būsią pavadinti Lietuvos Statutu, kuris vardas labiausiai tiktų mūsų istorijos tradicijoms išlaikyti. Gi tą „Lietuvos Statutą" galima bus padalyti knygomis, kurios apims artimesnes teisės sritis. Taip pat davė pareiškinimų smulkesniais klausimais, kuriais laikraštininkai rodė nemažo susidomėjimo.

Taip tatai maždaug atrodo naujoji Valstybes Taryba Lietuvoje ir iš jos pirmininko pareiškimo matome, kokie bus jos uždaviniai. Kaip matome, Valstybės Taryba imasi atlikti labai didelį darbą,

Vilniaus miesto vaizdeliai.

Reginys į šv. Rapolo bažnyčią.

kuris apskaitomas ne dienai ar dviem, bet gal keliolikai ar keliosdešimčiai metų.

Pradėdama tokį didelį darbą, Valstybės Taryba pradeda realų Lietuvos valstybės atstatymo darbą. Kuriantis Lietuvos valstybei, daugiausiai domės buvo kreipiama į tai, kad užmegsti nepriklausomybės branduolį, sutvarkyti ekonominius valstybės reikalus, apginti bent lietuviškiausius Lietuvos plotus ir išreikalauti iš „didžiųjų valstybių pripažinimo de jure, todel permažai buvo kalbėta apie tuos plotus, kurie apgyventi mišrių gyventojų, tai yra ne vien lietuviškai kalbančių, bet ir gudiškai ir lenkiškai, kaip pav. dalis Vilniaus ir Gardino sričių. Reikia vis tik pripažinti, kad tuose plotuose, kuriuos šiandien Lietuva stengiasi atvaduoti, nelietuviškai kklbančių yra nemaža ir keliolika metų, niekur nepritapę, būdami atkirsti nuo tikrosios savo tėvynės Lietuvos, jie gyvena kažkokiu ypatingu savu gyvenimu, sunkesnėse ar lengvesnėse sąlygose, ir ypatingai del to, kad daugiausia gyvena sunkiose sąlygose, patys savo jėgomis ieško kelių būvio pagerinimui. Jie girdi, kad naujai atgimusi Lietuvos Respublika nori jų atvaduoti, prie jų gyvenamų plotų reiškia pretensijų ir širdies gilumoje norėtų prisidėti prie savo laisvųjų brolių, bet kartu ir bijo. Kodel? Todel, kad jie, nemokėdami lietuviškai, negali paskaityti lietuviškų laikrašćių, neturi progos susitikti su apsišvietusiais lietuviais ir išgirsti iš jų lūpų ką nors tikro, neįvynioto į šovinizmo ir neapykontos prie lietuvių ir pačios Lietuvos valstybės skraistę, jie nežino, kad jeigu kada nors prisidėtų prie Lietuvos Respublikos, tai ką ta respublika jiems duotų, kaip sutvarkytų gyrenimą jų gyvenamuose plotuose?

Ligi šiol nei pirmojoj Lietuvos konstytucijoj,

Iš kovų už laisvę.

(Atsiminimų nuotrupos).

Ruduo 1919 metų lapkričio mėnesy buvo ypatingai šaltas ir purvinas. Neatsižiūrėdami į neišbrendamus Lietuvos kelius, atsibastę svieto perėjūnai bermontininkai, su didžiausiu uolumu ėmėsi energingai plėšti ir naikinti Šiaulių srities kaimus. Visoje Šiaulių-Radviliškio apylinkėje, retas kuris kaimas liko neaplankytas būrių banditų-bermontininkų. Atsibastę į kurį nors kaimą, apiplėšę ramius gyventojus, nesitenkino užgrobtais jų turtais, trobesius sudegindavo, žmones žiauriai kankindami nužudydavo. Užsilikę bermontininkų „neaplankyti“ kaimai, baimės apimti, kas valandėlė tikėjosi sulaukt „nekviestų svečių“.

Daukučių kaimo ūkininkas M., visoje apylinkėje pagarsėjęs kaipo pavyzdingas ūkininkas ir geras šalies mylėtojas, tikėdamasis irgi sulaukti siaučiančių aplinkiniuose kaimuose bermontininkų bandų, savo nedidelę šeimą išveža į ramesnę apylinkę ir tuo žygiu nori bent ją apsaugot nuo gręsiančio pavojaus. Pats gi pasiryžta, bent šiek tiek atkeršyt šalies priešams už jų daromas kraštui skriaudas ir palieka saugoti savo ūkį ir atatinkamai „sutikti“ bermontininkus.

* *
*

Vakaras. Tolumoje matytis gaisrų pašvaistės. Tai bermontininkai degina aplinkinius kaimus. Šiaurės pusėje prabilo patrankos, vis smarkiau ima klegėt kulkasvaidžiai. Tai šen, tai ten pasigirsta trenksmas sprogstančių granatų. Atėjo keršto valanda. Lietuvis nustojęs kantrybės, pasiryžo pagalios nusikratyt savo aršaus priešo, bermontininkų.

M. pasilikęs vienas namuose, susiieško šautuvą, granatą... ir kupinas pasiryžimo bei keršto, nerymau-

nei vėliau per tvarkytoj nieko realaus tuo klausimu nepasakyta. Daugiansiai jose kalbama apie jau atvaduotus plotus. Taigi, teoretiškai protaujant, prijungiant tuos plotus prie Nepriklausomos Lietuvos, Kaune gali viešpatauti ta ar kita politinė grupė, gali valdyti tautininkai ar liaudininkai, krikščionys demokratai ar socialdemokratai. Ir gali išeiti taip, kad nuo tų nuotaikos, kurie stovės prie valstybės vairo, nuo tų vidujinių partijų programų, tuo tarpu valdančių, prigulės nusistatymas prie didžiulių plotų su istorine Lietuvos sostine Vilnium priešaky. Negali jie būti pavesti tos ar kitos partijos malonei ar nemalonei, tų ar kitų vienetų pažiūroms, kurie savo pažiūras ar programus nustatė vien tik atsižvelgdami į Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo sąlygas, krašto, kuris jau nuo 10 metų bemaž neprieinamas yra platesnei Vilnijos, Gardino ir Suvalkijos kraštų visuomenei.

Jeigu tat Valstybės Taryba ruošia šiandien Lietuvos Statutą, tai, mūsų nuomone, būtų geriausia proga kuo plačiausiai išsitarti tuo klausimu. Linkime, kad naujasai Statutas tikrai atatiktų savo istorinį pirmtakūną. Ir ar gi nebūtų tikslinga, kad ta Valstybės Taryba, kuri pašaukta išrišti svarbiausius grynai teoriškus klausimus, ta įstaiga, kuri ramiai dirba, neužversta tūkstančiais bėgamųjų reikalų, kaip pav. vyriausybė, pradėtų svarstyti formalius ir teisėtus projektus santykių nustatymui dabartinės Lietuvos Respublikos su ta ateitim, kuri ligi šiol mums atrodė labai ūkanota, ir bendrai su tais plotais, kurie šiandien dar neįeina į Lietuvos Respublika.

J. Č.

Buv. Bernerdinų vienuolyno rūmai.

damas vaikšto aplink trobėsių budriai saugodamas savo ūkį, pasirengęs prideramai sutikti plėšrųjį priešą.

Prieblandoje pasigirsta žingsniai... vis arčiau, arčiau. Pagalios pasimato būrelis iš 9 žmonių, artinantis trobėsių. Jau aiškiai girdėtis atsargūs, tylūs garsai vokiečių kalbos. Prisiartinę prie trobėsių, atsargiai slenka į gyvenamą namą... ir tamsumoje pranyksta.

Neapsakomai nustebo bermontininkai, įėję vidun ir neradę nei vieno žmogaus. Juk jie nesitenkina vien plėšimais turtų. jie trokšta dar... ramaus lietuvio kraujo.

Aplandžioję visas namo kertes ir neužtikę jokios žmogystos, balsiai išsikeikia, taip kaip sugeba keiktis tiktai vokietys, ir susėdę aplink stalą ima tartis nuo ko pradėjus savo šlykščius darbus.

Smarkiau ima plakti M. širdis. Kietai suspaudžia rankose laikomus ginklus ir atsargiai kai katinas slenka artyn namo, kopėčioms lipa ant aukšto, kame ankščiau būdamas ir beruošdamas „keršto planą“, atlupa vieną lubų lentą.

Kraujas kunkuliuoja, visą kūną apėmęs koks tai keistas šiurpulys... Staiga daro ant krūtinės kryžiaus ženklą, atsargiai nustumia į šalį lubų lentą ir tame pat akimirksny meta žemyn ant apsėto vokiečiais stalo granatą... Pasigirsta trenksmas, aimanavimas, keiksmai. Pekliškas granatos sprogimas apkurtina M. ausis.

Prasiskleidus dūmams, M. pamato pro padarytą lubose spragą, neapsakomai baisų reginį... Išpradžių baisiomis savo akimis žiūri į savo aukas, ir pats sau netikėdamas, kad tai jis pats tą viską yra padaręs, valandėlę stovi vietoje, kaip stabo ištiktas. Tik vėliau, supratęs savo padėtį, bei įvykintą žingsnį, puola bėgt į laukus.

* *
*

Vilniaus u iversiteto observatorija.

Lietuvos kariuomenės šventė

Vilniuje 1918 m. lapkričio mėn. 23 dieną Laikinoji Lietuvos Vyriausybė išleido pirmąjį įsakymą Apsaugos ministerijai, kuris ir yra pirmas istorinis dokumentas apie Atsikėlusios Lietuvos kariuomenės formavimosi pradžią.

Ketvertą šimtų metų Lietuvą mindė okupacinių kariuomenių padai. Per ilgos sunkios nelaisvės metus čaižė lietuvį žandarų bizūnai. Krauju, ašaromis ir prakaitu aplaistytą tėvų žemę pagrobė parėjūnai. Be atodairos jie šeimininkavo lietuvio aruoduose, tvartuose ir indaujose. Ilgai kentėjo lietuvis tamsius pažeminimus ir priespaudos laikus.

Pagaliau išmušė prisikėlimo valanda, pagaliau užtekėjo ilgai laukta Tėvynės saulė. Sugaudė kovos trimitai ir šimtai jaunuolių pradėjo spiestis apie laisvės vėliavą, kad numirt arba amžiams pa ikrint Lietuvai laisvę ir garbę, Tėvynės laukuose išrodyt, kad jog lietuvis laisvės vertas.

Pirmasis Apsaugos Ministerijai įsakymas pažymi tą reikšmingą datą, kada pradėta vykdyti vakarykščios svajonės. Niekas nenorėjo veltui duoti nepriklausomybės, tai lietuvis pasiryžo ją pats iškovoti. Laikinoji Vyriausybė užmezga kariuomenės branduolį, paskiria vadus, renkasi savanorių būriai, vienas po kito kuriasi pirmieji pulkai.

Šiemet jau dešimtmetį savo gyvavimo, kruvinų kovų ir garbingų žygių mini Lietuvos kariuomenė. Jau dešimts metų ištikimai ji saugo Lietuvos laisvę, visada budri sunkiose jos valandose. Per pirmąjį dešimtmetį ji spėja įrašyti daug didelių veikalų lietuvių

Nepasijuto M., kai atsidūrė Ilguočių kaimo laukuose. Įbėgęs į kaimą puolė į savo bičiulio Dailidonio trobą. Čia prieš valandėlę liko išmušti mūsų narsios kariuomenės bermontininkų būriai ir mūsų karininkas pamatęs staiga iš kur tai atsiradusį, išblyškusį žmogystą, ėmėsi teirautis kas jis, iš kur ir kokiu tikslu atvykęs čia? Karininkas išklausęs M. pasakojimų. nieko nelaukdamas pasiuntė būrį kareivių patikrinti tik ką gautas žinias ir ištirti pasekmes M. didvyriško žygio. M. gi, sujaudintas pasisiūlė karininkui, kad tuojaus duotų jam atlikti uždavinį tokį, kurio atlikimas turėtų dar didesnės reikšmės, kaip tas ką tiktai atliktas žygis.

Karininkas nusišypsojęs paklausė M.: kas jam brangiau ar šeima ar Tėvynė? M. nedvejodamas tarė. Tėvynės labui esu mieliai pasirengęs aukuoti netik savo šeimos laimę, bet net savo gyvybę! Karininkas pamatęs tokį didelį ir kilnų M. pasišventimą tarnauti Tėvynei, pasiūlė jam valandėlę pasilsėt ir po to, tuojaus pavedė jam atlikti didelės reikšmės uždavinį, kurio atlikimas buvo labai pavojingas, bet karų laimėjimui neatbūtinai reikalingas. M. buvo pavesta paėmus sprogstamosios medžiagos, vykti priešo tarpan ir išsprogdinti visą eilę priešo budriai saugojamų tiltų, kuriuos išsprogdinus, priešui būtų sutrukdyta traukimasis atgal ir išvežti užgrobtų šalies turtų, bei savo medžiagą.

M. savo uždavinį, su didžiausiu gyvybei pavojum, pavyzdingai atliko ir tuo padėjo savo kariuomenei sekmingiau kovoti su priešu.

Štai kokių esama kilnių tautos didvyrių!

Ilgočių Žentas.

tautos istorijon, o didžiausias kūrinys — tai Nepriklausoma Lietuva.

1919 m. sausio mėnesį Lietuvos kariuomenė pradeda kautis su bolševikais. Pirmose kovose daug tenka pakelti sunkumų. Begindamas Alytų vasario 14 dieną ant Nemuno tilto žūsta pirmasis karininkas-pirmojo pulko vadas pulk. Juozapavičius. Tačiau pirmieji nepasisekimai nepalaužė tautos valios, kariuomenės drąsos ir narsumo. Išlengvo laimė pradėjo svirti lietuvių pusėn. Nemuno krantuose ties Jieznu ir Alytum stipriais kirčiais bolševikai priverčiami trauktis. Prasidėjo ilgas persekiojimas iki pagaliaus po atkaklių, bet nesekmingų pasipriešinimų, kentėdami vis naujus smūgius, bolševikai išgrūdami už Dauguvos.

Tuo tarpu vakaruose vėl pradėjo niauktis Lietuvos dangus. Apie geležinę vokiečių diviziją vedamą gen. Bermonto-Avalovo susigrupuoja dar keturios divizijos iš vokiečių armijos likučių ir dvi jų veržiasi Latvijon, trys—Lietuvon. Ties Šiauliais organizuoja bazę veiksmams eiti talkon prieš bolševikus iš Archangelsko besiverženčiam į Petrogradą gen. Kolčakui, kad atstatyti nedalinamąją Rusiją, kartu užslopinant besikuriančių Pabaltės valstybių „separatizmą". Taip aiškėjo tikrasis Antantos proteguojamų bermontininkų uždavinys. Be to jie žiauriai ima plėšti Šiaulių—Radviliškio apylinkių kaimus.

Tik ką grįžusi iš bolševikų fronto kariuomenė sutelkta ties Radviliškiu 1919 lapkričio 23 dieną kerta mirtiną smūgį bermontininkams. Antantės pasiųsta gen. Nisselio misija gelbsti padėtį, tačiau kapituliacija neišvengiama.

Bermontininkai sumušti traukiasi iš Lietuvos ir vienkart, kad nepakliūti į maišą, ir iš Latvijos. Atmintina, kad Lietuvos kariuomenė daug kartų gelbėjo sunkią ir brolių latvių padėtį, bet deja, šiandien jie nemoka būti dėkingi.

1920 m. ties Širvintais ir Giedraičiais sekmingai sulaikomas tolimesnis gen. Želigowskio veržimasis Lietuvon.

Kraujo žliūgė ir brolių kapai žymi takus į laisvę. Skausminga malda kyla į aukštybes iš lietuvių krūtinės už žuvusius karžygius.

Requiescant in pace!

*

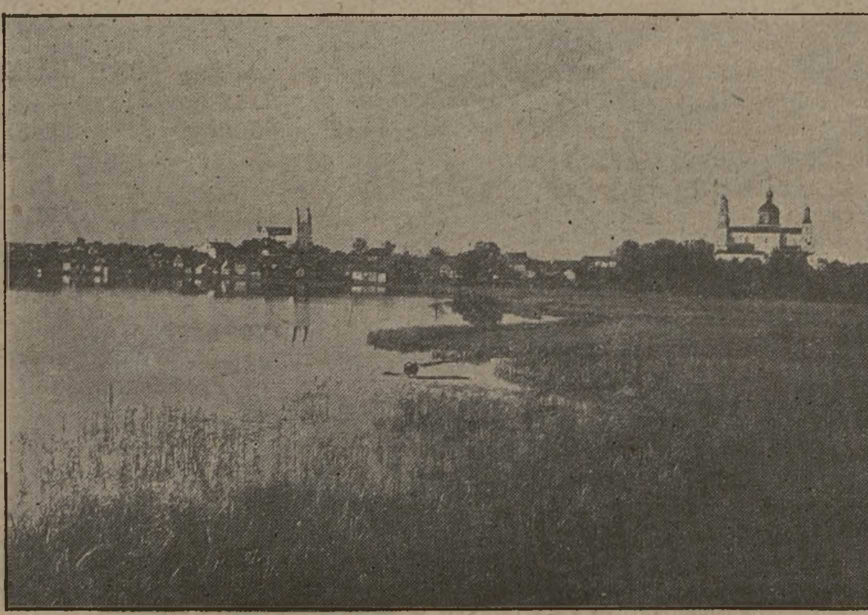
Šiandien gal daugiau negu kada nors kalbama apie taiką, bet niekados taika ir nebuvo didesniam pavojui kaip dabar. Lokarno išgaravo. Kellogo paktas kalbantis apie taikos išlaikymą, bet nieko neužsimenąs apie nusiginklavimą ir skirtingumą valstybių interesuose lieka istoriniu dokumentu, turinčiu istorinės, bet ne praktinės reikšmės.

Tarptautinį teisingumą saugančios įstaigos, kaip Haagos Teismas ir Tautų Sąjunga neturi realios pajėgos atstatyti teisėtumą. Ir kai Lietuva daug kartų apeliavo į Tautų Sąjungą, tai ji visada atsistodavo stipresnio pusėn, kuris pats galėdavo apginti savo, kad ir grobuoniškus interesus.

Todel vienintelis faktorius, į kurį galima apeliuoti ir kuriuo galima pasitikėti, tai jėga. Tik jėga priverčia nusilenkti teisėtiems reikalavimams, gerbti svetimųjų laisvę. Tobulinti ir stiprinti kariuomenę — vienas svarbiausių lietuvių tautos uždavinių.

V. M—as,

Mūsų krašto vaizdeliai.

Bendras Glubokų miestelio reginys.

Plačiam pasauly.

Šv. Tėvo jubilejus.

Šiemet sukanka 50 metų kunigavimo Popiežiaus Pijaus XI. Ta proga gruodžio mėn. 20 dieną prasideda Ryme didelės iškilmės, į kurias vyksta viso pasaulio dvasiškoji diduomenė ir daugybė maldininkų iš visų pasaulio kraštų. Popiežius žada išleisti atsišaukimą į viso pasaulio katalikus.

Tautų Lygos Tarybos posėdžiai.

Gruodžio mėn. 10 dieną prasideda Tautų Lygos Tarybos žiemos sesija, kurioje svarbiausiuoju klausimu bus lietuvių-lenkų santykių klausimas. Lietuvą Tautų Sąjnngos Taryboj atstovaus prof. Voldemaras. Lenkų delegacijos sąstatas toks: min. Zaleskis, min. Sokalis ir valdininkai: p.p. Tarnowskis ir Hołówko.

Šios sesijos posėdžiai eis ne Ženevoj, kaip tatai paprastai būdavo, bet itališkosios Šveicarijos daly, Lugano mieste, neva todel, kad tenai esąs palankesnis oras dviejų tarybos „tūzų“ (Chemberlaino ir Stresemanno) sveikatai.

Lugano miestas labai džiaugiasi svečiais, puošiasi ir ruošia iškilmingą priėmimą. Tarybai gi tasai persikraustymas kainuosiąs virš 1.000 svarų sterlingų.

Latvijos nepriklausomybės 10-ties metų sukaktuvės.

Lapkričio mėn. 18 d. latvių tauta šventė 10-ties metų nepriklausomybės sukaktuves. Sukaktuvės buvo švenčiamos labai iškilmingai. Dalyvavo jose ir Lietuvos atstovas d-ras Zaunius. Iškilmių metu d-ras Zaunius pasakė prakalbą, kurioje suminėjo Vilnių. Delto Lenkijos įgaliotinis rytojaus dieną padarė demaršą latvių užsienių reik. ministerijoje, protestuodamas prieš Lietuvos atstovo kalbą.

Stalino viešpatijoje neramu.

Pastaruoju laiku Sovietų Rusijoje jaučiama kas kart vis didesnio sodiečių judėjimo prieš vyriausybę ir komunistus. Mat blogas dabartinių Rusijos „samoderžavcų“ ūkininkavimas privedė šalį prie bado, tai kas kart randasi vis daugiau nepatenkintų bolševikų „rojum“ ir ieškoma priemonių nuversti dabartinę tvarką. Vietomis buvo didelių sukilimų sodiečių tarpe, kurie nudėjo keletą valdininkų. Vyriausybė, be abejo, malšindama sukilimą, atsakė tuo patim.

Be to ir pačių komunistų tarpe nuolat didėja nuomonių skirtumai ir todel kyla net gana rimtų susikirtimų jų pačių tarpe. Pastaruoju laiku, pasak laikraščių pranešimų, Maskvoje buvęs susektas sąmokslas prieš Staliną. Sąmokslą organizavę GPU čekistai, kurių šeši jau suimti.

Badas Kinijoje.

Naminis Kinijos karas, kuris tęsėsi gana ilgus metus, privedė kraštą prie bado. Laikraščiai kasdien praneša baisesnių žinių. Sako, kad badas užimąs vis didesnes sritis. Alkanų minios užpuldinėja šį tą turinčius; plėšia, žudo ir t.t. Viešpatauja ligos; gyventojai iš vienų vietų bėga į kitas. Pekino apylinkių gyventojai pardavinėja vaikus; motinos parduoda dukteris. 10 m. mergaitė kainuojanti 100 frankų, 15—20 m.—500 fr.

Rygos lietuviai minėjo Lietuvos kariuomenės 10-ties metų sukaktuves.

Rygos lietuviai kiekvieną lietuvių tautos šventę mini labai iškilmingai. Nepraleido jie ir Lietuvos kariuomenės šventės, kurią kartu su kariuomene šventė ir visa tauta. Buvo suruoštas iškilmingas vakaras su šventei pritaikytomis prakalbomis. vaidinimu ir dainomis. „Šviesos“ choras sugiedojo Lietuvos ir Latvijos himnus. Vakare dalyvavo Lietuvos pasiuntinys p. Dailydė, pasiuntinybės sekr. dr. Graužinis, konsulas Gylys vietos visuomenės veikėjai ir daug publikos.

Lėktuvais malšina sukilėlius.

Pastaruoju laiku sukilo prieš Persijos vyriausybę nedidelė arabų tautelė. Sukilėliams numalšinti buvo pasiųsta orlaiviai. Per tą ekspediciją buvo užmušti trys tos tautelės šeikai.

11 kilometrų aukštumoj.

Lapkričio mėn. 19 d. trys šveicarų lakūnai pasiekė 11.000 metrų aukštumą. Toj aukštumoj temperatūra siekė 55 laipsnių žemiau nulio ir iš ten paprasta akimi buvę matyti už 800 kilometrų esančios Pirenėjų kalnų viršūnės.

Nepr. Lietuvoj.

Kariuomenės šventė.

Norint duoti progos dalyvauti platesnei visuomenei kariuomenės 10 t-tis metų sukaktuvių šventėje, iškilmės buvo perkeltos iš lapkričio 23 į 25 dieną.

Iškilmių eiga buvo maždaug tokia: Šventės išvakarėse įgulos bažnyčioje buvo atlaikytos gedulingos pamaldos už žuvusius kovose del Lietuvos laisvės. Į pamaldas atsilankė: Respublikos prezidentas Antanas Smetona, vyriausybės nariai su ministeriu pirmininku prof. Voldemaru, kariuomenės vadovybės ir kariai.

Šventės dieną iškilmės pradėta dėkingumo pamaldomis įgulos bažnyčioje. Pamaldas laikė arkivyskupai: Skvireckas ir Karevičius. Pamaldose dalyvavo: Respublikos prezidentas su visa vyriausybe, karininkų korpusas, svetimų valstybių karo atache, vyties kryžiaus ordeno kavalieriai, invalidai, šauliai ir rikiuotės dalys. Po iškilmingų pamaldų arkivyskupas Skvireckas pasakė iškilmėms pritaikytą pamokslą.

Pasibaigus iškilmėms bažnyčioje, Nepriklausomybės aikštėje įvyko visų ginklų rūšių kariuomenės paradas, atliktas nepaprastai lygiai ir gražiai. Paradą priėmė Respublikos Prezidentas. Parado metu buvo iššauta dešimties šūvių saliutas.

Po kariuomenės parado įvyko iškilmingas Vyties Kryžiaus Ordeno kavalierių iškilmingas posėdis. Posėdy be Respublikos prezidento ir visos vyriausybės dalyvavo Lietuvos Universiteto profesoriai, karo atache, aušrininkai veteranai, žuvusiųjų karių tėvai ir artimesnieji giminės, šauliai, invalidai ir vietos ir užsienių spaudos atstovai. P. Prezidentas čia pasakė gražią kalbą ir apdovanojo keletą asmenų vyties kryžiaus ordenais. Tuo iškilmės buvo baigtos. Vakare miestas gražiai iliuminuotas ir visose viešose įstaigose iškilmėms pritaikytos paskaitos ir teatruose vaidinimai.

Gen. Daukantas atsistatydino.

Krašto apsaugos ministeris gen. Daukantas jo paties prašymu atleistas nuo pareigų. Kr. apsaugos min. pareigas pasiėmė eiti minist. pirm. prof. Voldemaras. Atsistatydinimo priežastį gen. Daukantas aiškina tuo, kad būdamas Valstybės Taryboje galėsiąs daugiau padaryti kraštui naudos, negu būdamas kariuomenėje.

— Susisiekimo ministerijos valdytoju paskirtas ats. pulk. leit. Variakojis.

Plečkaitininkų darbai.

Kaip žinoma, plečkaitininkai Vilniuje spausdina gana daug įvairių atsišaukimų ir šiaip šlamšto, leidžiamo brošiūromis. Tą šlamštą jie „eksportuoja" į N. Lietuvą. Tokiems „eksportieriams" tenka labai dažnai susidurti su N. Lietuvos policija ir dažnai atsiima savo užmokesnį už „prekes", bet kartais ir pasprunka.

Du tokie „eksportieriai" perėję demarklinią lapkričio 27 dieną 1 val. naktį barstė savo literatūrą Seinų apskr. ant plento Lazdijai Galionys. Pastebėjęs tai pasienio policininkas Girkelis mėgino plečkaitininkus sulaikyti, tačiau šie ėmė šaudyti. Girkelis davęs ženklus ėmė šaudyti į plečkaitininkus; užvirė karštas susišaudymas, kurio metu Girkelis buvo lengvai sužeistas į kaklą. Į susišaudymo vietą atbėgo pagalba, bet plečkaitininkai, pasinaudoję tamsa, pabėgo.

Prisikėlimo bažnyčios statybos reikalai.

10-ties metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti paminklo statybą remia ne tik atskiri asmenys, bet ir visa eilė miestų ir valsčių savivaldybių, skirdamos iš savo sąmatų tam tikras aukas. Statybos darbai bus pradėti dar šią žiemą. Bažnyčiai vieta parinkta Žaliakalny Žemaičių gatvėj.

Tuo tarpu Žaliakalny statoma nauja bažnyčia, nes dabar esamoji parapijos bažnytėlė yra perankšta. Kai bus pastatyta paminklinė Prisikėlimo bažnyčia, tai dabar statomojoj bažnyčioj bus įrengta salė parapijos reikalams. Naujosios bažnyčios statybos darbai varomi pagreitintu tempu ir manoma, kad būsią užbaigti ligi naujų metų.

Kap. Okulič-Kazarino byla.

Kaip žinoma, a. a. L. Noreikos užimušėją, kap. Okulič-Kazariną teismas buvo nuteisęs vieniems metams tvirtovės, tačiau valst. gynėjas tokiu teismo nutarimu nepasitenkino ir bylą perdavė Vyriausiam Tribunolui, kuris pirmojo teismo sprendimą atmetė ir pavedė bylą išnaujo peržiūrėti. Gruodžio 4 d ta byla buvo išnaujo peržiūrėta kitam teisėjų sąstate. Šiuo kartu kap Okulič-Kazarinas nuteistas 3 metams paprasto kalėjimo ir pašalinamas iš kariuomenės. Civilis našlės Noreikienės ieškinys nebuvo patenkintas.

Karaliaučiaus derybų protokolas nepasirašyta.

Lenkų delegacijos sekretorius p. Perkowski's buvo atvežęs Kaunan pasirašyti derybų protokolą, tačiau, kaip paaiškėjo, protokolas neatatikęs tikrenybei, todel prof. Voldemaras protokolo pasirašymą atidėjo ligi pamatymo su min. Zaleskiu.

Vilniaus kronika.

„Vilniaus Rytojus".

Pastaruoju laiku Vilniaus lietuvių spaudoje įvyko didelių atamainų. Sustojo ėję trys laikraščiai: „Vilniaus Aidas", „Kelias" ir „Dirva", o jų vieton pradėjo eiti vienas savaitinis „Vilniaus Rytojus". Laikraštis kaip turiniu, taip ir išorine išvaizda daro labai gero įspūdžio. Didelio formato 8 puslapiai ir savo pigumu prieinamas kiekvienam, kad ir neturtingiausiam lietuviui, nes metams atseina tik 4 auksinai. Reikia manyti, kad laikraštis turės didelio pasisekimo, nes kiekvienam pravartu yra jis užsisakyti. Redakcijos antrašas: Vilnius, Šv. Jono g. 8.

Iš vienos pusės reikia džiaugtis „Vilniaus Rytojaus" pasirodymu, nes toks didesnis ir pigus laikraštis greičiau gal pripratins Vilniaus krašto lietuvius skaityti laikraščius, bet iš kitos pusės reikia liūsti del to, kad Rytų Lietuva likosi be dažniau einančio lietuviško laikraščio, kuris mūsų krašte būtinai yra reikalingas visais atžvilgiais, jei jis būtų pritaikintas visai mūsų krašto skaitančiai visuomenei. Nežinoti lietuviui visą savaitę, kas naujo įvyko lietuvių gyvenime, yra labai negeistinas dalykas, o taip pat ir pats mūsų gyvenimas gali nekartą nukentėti del kai kurių dalykų per vėlaus iškėlimo viešumon.

Kratos lietuvių knygynuose.

Pereito mėn. 24 d. policija padarė kratas M. Šlapelienės ir Šv. Kazimiero Draugijos knygynuose. Ir vienam ir antram ieškojo žemėlapių, kuriuose Vilnius parodyta Lietuvos teritorijoje. Kaip žinoma, tie žemėlapiai yra uždrausta vartoti Rytų Lietuvos lietuvių mokyklose. Šv. Kazimiero D—jos knygyne nerasta nei vieno tokio žemėlapio, M. Šlapelienės — rasta vienas, del ko surašyta protokolas.

Koufiskatos.

Miesto storastos įsakymu šio mėn. 6 dieną policija sukonfiskavo „Vilniaus Rytojaus" Nr. 2. Už ką konfiskuota — nežinia.

Taip pat sukonfiskuotas ir p. Veleckio leidžiamas „Życie Ludu" už straipsnius „Nepakeliamų mokesnių tėvynė" ir „Senų obalsių atkasinėjimas". Redaktorius traukiamas atsakomybėn iš B. St. 154 ir 129 §§.

Vyskupų kelionė Ryman.

Šio mėn. 11 dieną išvyksta Ryman Vilniaus arkivyskupas R. Jałbrzykowski's ir vyskupas-sufraganas K. Michalkevičius į Popiežiaus Pijaus XI 50-ties metų kunigavimo iškilmes. Iškilmės prasidės šio mėn. 20 d.

Amerikiečių aukos.

Prieš keletą mėnesių išvykusi Amerikon p. E. Vileišienė rinkti aukų Vilniaus lietuvių prieglaudoms jau atsiuntė jų prieglaudų išlaikymui ir Vyt. Didžiojo gimnazijos mokinių priešpiečiams.

Amerikos laikraščių pranešimu p. Vileišienė veikia labai energingai.

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas: **P. Serafinavičius.** M. Latur'o, spaustuvė Vilniuje